

ARKADIUSZ BEREZA¹

Odpowiedzialność dyscyplinarna adwokata/radcy prawnego za ujawnienie tajemnicy zawodowej za zgodą lub na polecenie klienta²

Wpłynął: 30.10.2025. Akceptacja: 29.11.2025

Streszczenie

Celem opracowania jest analiza stanu prawnego i sformułowanie uwag *de lege lata* dotyczących odpowiedzialności dyscyplinarnej adwokata/radcy prawnego ujawniającego za zgodą klienta informacje objęte tajemnicą zawodową. Naruszenie obowiązku zachowania tajemnicy zawodowej stanowi poważne przewinienie dyscyplinarne i może skutkować odpowiedzialnością karną i cywilną adwokata/radcy prawnego. W tej sytuacji pojawia się pytanie nad zasadnością istnienia tego obowiązku wbrew wyraźnej woli klienta, zwłaszcza gdy dotyczy to jego tajemnicy. Ponadto za ujawnieniem informacji objętych tajemnicą zawodową za zgodą klienta może przemawiać ochrona interesu klienta, co stanowi ustawowo zdefiniowany cel świadczenia pomocy prawnej. To rodzi kolizję wartości dotyczących obowiązku zachowania tajemnicy zawodowej i celu świadczenia pomocy prawnej. Aksjologiczne ważenie tych wartości (np. w ramach konstrukcji kontratypu) oraz elementy konkretnego stanu faktycznego stwarzają możliwość różnej oceny takiego zachowania adwokata/radcy prawnego z punktu widzenia odpowiedzialności dyscyplinarnej, a co za tym idzie – niepewność wagi takiego przewinienia i ewentualnej kary dyscyplinarnej. Stan ten wymaga interwencji legislacyjnej w celu zapewnienia konstytucyjnych standardów odpowiedzialności dyscyplinarnej adwokatów/radców prawnych.

Słowa kluczowe: tajemnica adwokacka/radcowska, obowiązek zachowania tajemnicy zawodowej, cel świadczenia pomocy prawnej, odpowiedzialność dyscyplinarna, kontratyp.

¹ Prof. UMCS dr hab. Arkadiusz Bereza – Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie (Polska), e-mail: arkadiusz.bereza@umcs.pl; ORCID: 0000-0002-3964-9179.

² Badania wykorzystane w artykule nie zostały sfinansowane przez żadną instytucję.

ARKADIUSZ BEREZA

Disciplinary Liability of Attorneys and Legal Counsels for Disclosing Professional Confidentiality with Client Consent or at Client Request³

Abstract

The study aims to analyse the legislation currently in force and to put forward proposals for the law as it should stand regarding the disciplinary liability of an advocate/attorney-at-law who discloses information covered by professional secrecy. The violation of the obligation to keep professional secrecy is a grave disciplinary offence and may entail the criminal and civil liability of the advocate/attorney-at-law concerned. In this situation, a question arises if it is reasonable that the obligation exists contrary to a clear client's will, especially if it concerns his secrecy. Moreover, the disclosure of information covered by professional secrecy with client's consent may be justified by considerations of the protection of client's interest, which is a statutorily defined purpose of legal assistance. This generates a collision between values regarding the professional secrecy obligation and the purpose of legal assistance. The axiological weighting of both these values (e.g. as part of the construct of legal excuse) and elements of specific factual state make it possible to assess the advocate's/attorney's behaviour differently from the point of view of disciplinary liability, which entails uncertainty about the gravity of such misconduct and possible disciplinary penalty. This situation requires legislative intervention to ensure constitutional standards of disciplinary liability of advocates/attorneys-at-law.

Keywords: attorney-client privilege, professional secrecy, legal assistance objectives, disciplinary liability, justification defense.

³ The research in this article has not been supported financially by any institution.

Wprowadzenie

Zagadnienie tajemnicy adwokata/radcy prawnego było i jest szeroko poruszane w literaturze prawniczej oraz stanowi od wielu lat przedmiot debaty wewnątrz samorządów prawniczych. Tajemnica zawodowa jest jednym z fundamentów wykonywania zawodu adwokata/radcy prawnego, gwarantuje prawidłowe świadczenie pomocy prawnej, zaś jej ochrona obwarowana jest regulacjami rygorystycznie stosowanymi przez organy pionu dyscyplinarnego samorządów prawniczych. Orzekane i wykonywane kary dyscyplinarne za jej naruszenie niewątpliwie wpływają w aspekcie prewencji generalnej na zachowania innych adwokatów/radców prawnych⁴. Kwestia ta dotyczy niezwykle wrażliwego obszaru wykonywania zawodu adwokata/radcy prawnego, stąd postulaty zmian są formułowane niezwykle ostrożnie. Nie budzą one wątpliwości, gdy dotyczą rozszerzenia zakresu zewnętrznej ochrony tajemnicy adwokackiej/radcowskiej. Obawy pojawiają się natomiast, gdy propozycje obejmują rewizję jej granic przedmiotowych. Towarzysząca im krytyka ze strony niektórych przedstawicieli samorządów prawniczych, odwołująca się do naruszenia imponderabiliów wykonywania zawodu, wzmocniona hasłami zagrożenia degradacją prawną i społeczną zawodu adwokata/radcy prawnego⁵, nie ułatwia dyskusji, a niekiedy wręcz ją paraliżuje, gdyż tracą wtedy znaczenie racjonalne argumenty dotyczące istoty zagadnienia.

Zakres przedmiotowy tajemnicy adwokackiej/radcowskiej

Tajemnica adwokacka/radcowska obejmuje „wszystko”, o czym adwokat/radca prawny „dowiedział się” w związku z udzieleniem pomocy prawnej⁶. Są to więc nie tylko informacje przekazane przez klienta na potrzeby świadczonej na jego

⁴ Na temat znaczenia wykonywania prawomocnych orzeczeń zapadłych w postępowaniach dyscyplinarnych i problemów z tym związanych zob.: G. Koksanowicz, *Zmiany w systemie wymiaru sprawiedliwości a wykonalność orzeczeń sądów dyscyplinarnych samorządu radców prawnych – uwagi na tle art. 17 ust. 1 Konstytucji*, „Przegląd Prawa Konstytucyjnego” 2022, 6(70), s. 106–107 i n.

⁵ L. Korczak, *Kilka uwag o zakresie przedmiotowym obowiązku zachowania tajemnicy zawodowej przez radców prawnych*, [w:] *Ochrona tajemnicy adwokackiej (radcy prawnego) a działanie władzy*, Warszawa 2019, s. 45; A. Malicki, *O dysponowaniu tajemnicą adwokacką oraz jej granicach – perspektywa adwokacka*, [w:] *Etyka adwokacka a kontradyktoryjny proces karny*, red. J. Giezek, P. Kardas, Warszawa 2015, s. 217. Ze starszej literatury: Z. Skoczek, *Spór o tajemnicę adwokacką*, „Palestra” 1969, 2, s. 30; A. Kaftal, *Procesowe zagadnienia tajemnicy adwokackiej*, „Palestra” 1970, 1, s. 46.

⁶ Art. 3 ust. 3 ustawy z dnia 6 lipca 1982 r. o radcach prawnych (t.j. Dz.U. z 2024 r., poz. 499), dalej: URadPr; art. 6 ust. 1 ustawy z dnia 26 maja 1982 r. – Prawo adwokaturze (t.j. Dz.U. z 2024 r., poz. 1564), dalej: PrAdw.

rzecz pomocy prawnej, ale również informacje pozyskane przez adwokata/radcę prawnego z innych źródeł. Tajemnica adwokacka/radcowska obejmuje też wytworzone przez adwokata/radcę prawnego pisma i notatki dotyczące sprawy oraz treść rozmów i korespondencji zarówno z klientem, jak i z osobami uczestniczącymi w prowadzeniu sprawy. W tym kierunku przepisy ustawowe zostały doprecyzowane w przepisach deontologicznych⁷. Niemniej mogą one niekiedy nieść ze sobą problemy w praktyce wykonywania zawodu, zwłaszcza gdy poprzestaniemy na ich wykładni gramatycznej.

Zakres przedmiotowy tajemnicy zawodowej został określony przez kwantyfikator pozyskania objętych nią informacji („w związku ze świadczeniem pomocy prawnej”), nie zaś dyskrejonalną treść informacji dotyczących klienta czy jego sprawy⁸. Są to informacje, które mogą być przedmiotem dowodu (a więc fakty w szerokim tego słowa znaczeniu), w tym informacje łatwe do pozyskania, ale już nie informacje publiczne, powszechnie znane, ujawnione publicznie w mediach przez osoby trzecie czy też prywatnie pozyskane przez adwokata/radcę prawnego przed rozpoczęciem świadczenia pomocy prawnej na rzecz konkretnego klienta⁹. O tym, czy dana informacja objęta jest tajemnicą zawodową, decyduje stosunek pomiędzy adwokatem/radcą prawnym a klientem, w ramach którego została ona przekazana lub w związku z którym została pozyskana. Dotyczyć ona może nawet samego faktu zasięgnięcia porady prawnej czy udzielenia pełnomocnictwa do prowadzenia sprawy, do czasu złożenia go do akt postępowania¹⁰. Ostateczna decyzja dotycząca zakresu tajemnicy zawodowej należy do adwokata/radcę prawnego, gdyż to on ponosi odpowiedzialność za jej naruszenie. W przypadku wątpliwości dotyczących charakteru konkretnych informacji powinien z ostrożności przyjąć, że są one objęte obowiązkiem zachowania dyskrecji¹¹.

⁷ Art. 15 Kodeksu Etyki Radcy Prawnego (t.j. w załączniku do uchwały Nr 884/XI/2023 Prezydium Krajowej Rady Radców Prawnych z dnia 7 lutego 2023 r.), dalej: KERP; § 19 ust. 1–3 Zbioru Zasad Etyki Adwokackiej i Godności Zawodu (Kodeks Etyki Adwokackiej) (t.j. w obwieszczeniu Prezydium Naczelnej Rady Adwokackiej z dnia 1 lipca 2021 r.), dalej: ZZEA.

⁸ Postanowienie SN z dnia 2 czerwca 2011 r., SDI 13/11, Legalis nr 442143; Z. Klatka, *Wykonywanie zawodu radcy prawnego i adwokata*, Warszawa 2004, s. 65; L. Korczak, *Kilka uwag...*, s. 43–44.

⁹ Art. 3 ust. 5 URadPr; art. 6 ust. 3 PrAdw; M. Gutowski, *O granicach tajemnicy adwokackiej w prawie prywatnym*, „Palestra” 2019, 7–8, s. 186–188; S. Hoc, [w:] *Kodeks karny. Komentarz*, red. R. A. Stefański, Warszawa 2023, Legalis, art. 266, Nb 9; R. Hałas, [w:] *Kodeks karny. Komentarz*, red. A. Grześkowiak, K. Wiak, Warszawa 2024, Legalis, art. 266, Nb 8.

¹⁰ J. Naumann, *Zbiór zasad etyki adwokackiej i godności zawodu. Komentarz*, Warszawa 2020, Legalis, § 19, Nb 33 i 34.

¹¹ Kryteria, jakimi powinien kierować się adwokat/radca prawny, ustalając, co jest objęte tajemnicą zawodową – zob. W. Marchwicki, *Tajemnica adwokacka. Analiza konstytucyjna*, Warszawa 2015, s. 149–151, 153–156, 158–162, 166–167, 169–170, 172–173, 176, 219; Uchwała KRRP nr 520/VI/2006 z dnia 16 grudnia 2006 r. zawierająca stanowisko w sprawie nałożenia kary porządkowej na radcę prawnego odmawiającego

Ochrona tajemnicy adwokackiej/radcowskiej

W świetle ustawy – Prawo o adwokaturze i ustawy o radcach prawnych adwokat/radca prawny nie może być zwolniony z obowiązku zachowania tajemnicy zawodowej co do faktów, o których dowiedział się, udzielając pomocy prawnej lub prowadząc sprawę¹². Obowiązek ten nie może być ograniczony w czasie i trwa także po ustaniu świadczenia pomocy prawnej¹³. Stanowi to ważny, ale nie jedyny element systemu norm prawnych dotyczących procesowego zagadnienia ochrony tajemnicy zawodowej. Jest ona różnie uregulowana w postępowaniu karnym i postępowaniu cywilnym, opierając się na bezwzględnych i względnych zakazach dowodowych albo uprawnieniu adwokata/radcy prawnego do odmowy odpowiedzi na pytania¹⁴. Wynika to z różnych celów i wartości chronionych w tych procedurach (interes publiczny w postępowaniu karnym i interes prywatny w postępowaniu cywilnym), co również wpływa na słabszą ochronę tajemnicy zawodowej w postępowaniu karnym¹⁵. W postępowaniu karnym bezwzględną ochroną objęto jedynie tajemnicę obrończą, jako tajemnicę zawodową szczególnie rodzaju, inaczej niż w postępowaniu cywilnym, w którym te same instrumenty ochrony stosuje się do tajemnicy obrończej i tajemnicy adwokackiej/radcowskiej¹⁶.

Przyjmuje się, że adwokat/radca prawny, jako obrońca w postępowaniu karnym, jest znacznie bardziej niezależny przy podejmowaniu czynności zawodowych, biorąc pod uwagę dobro swojego klienta, co przejawia się w szczególnych sytuacjach zarówno w możliwości samodzielnego ujawnienia niektórych informacji wbrew woli klienta, jak i odmowy ich ujawnienia mimo wyraźnego jego polecenia. Podobne zachowanie pełnomocnika w postępowaniu cywilnym może budzić wątpliwości, zwłaszcza gdy klient inaczej niż jego pełnomocnik procesowy postrzega swój interes prawny¹⁷.

odpowiedzi na pytanie za: opinia OBSiL KRRP w przedmiocie tajemnicy zawodowej w postępowaniu cywilnym z 25 listopada 2015 r. (autor Zenon Klatka).

¹² Art. 3 ust. 5 URadPr.; art. 6 ust. 3 PrAdw.

¹³ Art. 3 ust. 4 URadPr.; art. 6 ust. 2 PrAdw.; art. 17 KERP; § 19 ust. 7 ZZEA; pkt 2.3.3. Kodeksu Etyki Prawników (Adwokatów) Europejskich przyjętego na sesji plenarnej Rady Adwokatury i Stowarzyszeń Prawniczych Europy 28 października 1988 r. (ze zm.).

¹⁴ Art. 178 pkt 1 i art. 180 § 1 i 2 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego (t.j. Dz.U. 2025, poz. 46 z późn. zm.), dalej: KPK; art. 261 § 2 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (t.j. Dz.U. z 2024 r., poz. 1568 z późn. zm.), dalej: KPC.

¹⁵ Uchwała Składu Siedmiu Sędziów SN – Izba Karna z dnia 16 czerwca 1994 r., I KZP 5/94, Legalis nr 28690; Wyrok TK z dnia 22 listopada 2004 r., SK 64/03, Legalis nr 65778.

¹⁶ W. Marchwicki, *Tajemnica adwokacka...*, s. 57–59; P. K. Sowiński, *O potrzebie ochrony tajemnicy obrończej (art. 178 pkt 1 k.p.k.)*, [w:] *Wierna Polsce. Księga jubileuszowa w 100. rocznicę urodzin Pani Profesor Krystyny Paluszyńskiej-Daszkiewicz*, red. J. Piskorski, M. Paszko, M. Błaszczak, Łódź 2024, s. 687–688, 690.

¹⁷ W. Marchwicki, *Tajemnica adwokacka...*, s. 174–175.

Obowiązek zachowania tajemnicy adwokackiej/radcowskiej

W czasie świadczenia pomocy prawnej istnieje domniemanie obowiązku zachowania tajemnicy adwokackiej/radcowskiej. Ujawnienie przez adwokata/radcę prawnej informacji pozyskanych od klienta następuje za jego zgodą. Nie może być ona dorozumiana, ale wyrażona w sposób niebudzący wątpliwości. Jeżeli obowiązek zachowania tajemnicy zawodowej dotyczy kilku osób, zgoda musi pochodzić od nich wszystkich. Należy zwrócić uwagę, że zakres tajemnicy adwokackiej/radcowskiej może być szerszy aniżeli zakres tajemnicy klienta, gdyż może on obejmować informacje powierzone adwokatowi/radcę prawnemu przez inne osoby albo dokumentację i korespondencję przez niego wytworzoną, których treść może być klientowi nieznana. Obowiązek prawidłowego ustalenia zakresu zgody klienta na ujawnienie informacji objętych tajemnicą ciąży na adwokacie/radcę prawnym, gdyż w przypadku wątpliwości może on liczyć się z koniecznością jej wykazania. Tym samym wskazane jest udokumentowanie uzgodnień z klientem dotyczących zakresu ujawnianych informacji w ramach prowadzonego postępowania.

Adwokat/radca prawny, świadcząc pomoc prawną, wykorzystuje pozyskane informacje przy redagowaniu pism procesowych lub innych wystąpień do podmiotów trzecich dla realizacji celów reprezentowanego klienta. Wynika to ze sposobu wykonywania profesji prawniczych, a zachowanie takie, przy aprobachie klienta, nie może być rozpatrywane w kategoriach naruszenia obowiązku zachowania tajemnicy zawodowej¹⁸. Niemniej informacje ujawnione przez adwokata/radcę prawnego w pismach skierowanych do sądu, organu lub określonej osoby objęte są nadal tajemnicą zawodową wobec innych podmiotów.

Dyskusyjne są działania adwokata/radcę prawnego w interesie klienta, które wykraczają poza przypisaną mu rolę, jaką wykonuje, świadcząc pomoc prawną. Dotyczy to m.in. wypowiedzania się na temat prowadzonej sprawy za zgodą lub na prośbę klienta w związku z pytaniami przedstawicieli prasy i mediów. Jeżeli to czyni, musi w swoich wypowiedziach o charakterze informacyjnym zachować nie tylko oględność (umiar i takt), ale również zawodowy dystans wobec sprawy, tak aby nie uchybić godności wykonywanego zawodu¹⁹. Podobnie należy ocenić publikację w mediach społecznościowych przez adwokata/radcę prawnego dokumentu urzędowego z danymi klienta na jego prośbę i zgodnie z tak określonym

¹⁸ Wyrok SN z dnia 20 grudnia 2007 r. SDI 28/07, Legalis nr 503648; W. Marchwicki, [w:] *Prawo o adwokaturze. Komentarz*, red. P.F. Piesiewicz, Warszawa 2023, s. 116–117.

¹⁹ § 17 ZZEA; § 39 KERP; por. J. Naumann, *Zbiór Zasad Etyki Adwokackiej...*, Legalis, § 19, Nb 45, 46 i 47; T. Scheffler, [w:] *Kodeks Etyki Radcy Prawnego. Komentarz*, red. T. Scheffler, Warszawa 2023, s. 370–372; Postanowienie SA w Krakowie z dnia 11 października 2016 r., I ACa 659/16, Legalis nr 1532995.

przez niego interesem osobistym²⁰. Naruszenie formy, jak i zakresu przekazywanych publicznie informacji może usytuować adwokata/radcę prawnego w pozycji rzecznika prasowego klienta lub krytycznego komentatora rozstrzygnięć organów władzy publicznej, co wykracza poza ramy świadczenia pomocy prawnej.

Nie jest natomiast dopuszczalne, aby adwokat/radca prawny samodzielnie wykorzystał jakiekolwiek informacje pozyskane przy świadczeniu pomocy prawnej w sposób niezwiązany z wykonywanymi czynnościami zawodowymi lub w innym celu niż prowadzenie powierzonych mu spraw²¹. Stanowiłoby to rażące naruszenie praw klienta (dotyczących ochrony jego prywatności i swobody komunikowania się) chronionych tajemnicą zawodową oraz wynikającej z niej gwarancji, że jakiekolwiek ujawnienie informacji dotyczących klienta i jego sprawy może służyć wyłącznie prawidłowemu wykonywaniu na jego rzecz pomocy prawnej.

Obowiązek zachowania tajemnicy adwokackiej/radcowskiej a interes klienta

Tajemnica adwokacka/radcowska została ustanowiona w interesie klienta, w celu zagwarantowania mu skutecznej obrony jego praw oraz ochrony relacji zaufania między adwokatem/radcą prawnym i klientem. Traktowana jest ona jako obywatelskie prawo klienta, z którym skorelowany jest obowiązek jej zachowania ze strony adwokata/radcy prawnego²². Obowiązek zachowania tajemnicy zawodowej realizuje interes publiczny poprzez ochronę praw podstawowych klienta (w tym prawo do sprawiedliwego procesu), jednak może skutkować ograniczeniem niższej hierarchicznie wartości, jaką jest zasada prawdy materialnej w postępowaniu przed organem władzy publicznej. Ujawnienie informacji objętych tajemnicą zawodową powinno służyć dobrej sprawie i odbywać się w interesie klienta, którego ochrona jest celem pomocy prawnej świadczonej przez adwokata/radcę prawnego²³.

Prowadzi to do dwóch wniosków. Adwokat/radca prawny nie może posłużyć się informacjami pozyskanymi w trakcie świadczenia pomocy prawnej na rzecz klienta, jeżeli: 1) klient wyraźnie tego zakazał oraz 2) miałyby się to odbyć ze szkodą

²⁰ Wyrok SN z dnia 24 lipca 2024 r., II ZK 13/24, Legalis nr 3116954.

²¹ Wyrok SN z dnia 20 grudnia 2007 r. SDI 28/07, Legalis nr 503648.

²² W. Marchwicki [w:] *Prawo o adwokaturze...*, s. 94; J. Uliasz, *Tajemnica zawodowa adwokatów i radców prawnych jako gwarancja ochrony sfery prywatnej jednostki*, „Przegląd Prawa Konstytucyjnego” 2021, 4(62), s. 403, 407, 411. Por. wyrok TK z dnia 22 listopada 2004 r., SK 64/03, Legalis nr 65778.

²³ Art. 2 URadPr; § 6 i 43 ZZEA; L. Korczak, *Kilka uwag...*, s. 43; L. Korczak, [w:] *Kodeks Etyki Radcy Prawnego. Komentarz*, red. T. Scheffler, Warszawa 2023, s. 172; Postanowienie SA w Krakowie z dnia 11 października 2016 r., I ACa 659/16, Legalis nr 1532995.

dla klienta, nawet jeżeli wyraził on zgodę na wykorzystanie tych informacji²⁴. Oznacza to, że wykorzystanie informacji objętych tajemnicą zawodową przez adwokata/radcę prawnego determinują dwie występujące łącznie przesłanki: zgoda klienta na ich ujawnienie i interes klienta. Adwokat/radca prawny, zachowując swoją niezależność i wykonując zawód z należytą starannością wynikającą z jego wiedzy prawniczej²⁵, podejmuje działania w interesie klienta, a nie na jego polecenie. Przed podjęciem decyzji dotyczącej ujawnienia informacji objętych tajemnicą zawodową zobowiązany jest on do analizy skutków takiego zachowania i związanego z nim ryzyka dla klienta, niezależnie od indywidualnej oceny klienta. Może więc inaczej postrzegać interes klienta, aniżeli on sam, dostrzegając jako profesjonalny prawnik poważne ryzyko ujawnienia niektórych informacji objętych tajemnicą zawodową. Brak porozumienia w tym zakresie może podważyć relację zaufania adwokata/radcę prawnego z klientem, będącą podstawą prawidłowego świadczenia pomocy prawnej.

Podobne rozwiązanie zawarte było projekcie zmiany ustawy o radcach prawnych przygotowanym przez Krajową Radę Radców Prawnych w 2011 r.²⁶ oraz w założeniach do projektu KERP z 2013 roku²⁷. Propozycje te nie uzyskały akceptacji i nie nadano im dalszego biegu. Również w adwokaturze dostrzegano ten problem, lecz prace ukierunkowane na taką zmianę ustawy – Prawo o adwokaturze lub przepisów ZZEA nie podjęto²⁸.

Konstrukcja ta zbliżona jest do modelowej zasady tajemnicy zawodowej przyjętej na sesji plenarnej Rady Adwokatur i Stowarzyszeń Prawniczych Europy w dniu 2 grudnia 2016 roku. W świetle ust. 7 prawnik może ujawnić informacje poufne objęte tajemnicą zawodową osobom trzecim, w szczególności władzom państwowym i sądom, pod warunkiem, że:

- 1) takie ujawnienie leży w najlepszym interesie klienta;
- 2) klient wyraża zgodę na takie ujawnienie;
- 3) żadne stosowne przepisy prawa (w tym deontologiczne) nie zakazują dokonania takiego ujawnienia.

²⁴ J. Naumann, *Zbiór Zasad Etyki Adwokackiej...*, Legalis, § 19, Nb 24 *in fine* i 50; R. Baszuk, *Pomiędzy prawem i etyką. Odpowiedzialność dyscyplinarna za ujawnienie tajemnicy adwokackiej*, [w:] *Ochrona tajemnicy adwokackiej (radcy prawnego) a działania władzy*, Warszawa 2019, s. 121. Por. R. Tokarczyk, *Etyka prawnicza*, Warszawa 2004, s. 105.

²⁵ Art. 3 ust. 2 URadPr.; § 7 i 8 ZZEA; art. 7 ust. 2 KERP.

²⁶ Z. Klatka, *Tajemnica zawodowa – dochowanie obowiązku, ale i dyskusja o zmianie przepisów*, „Radca Prawny” 2011, 115/116, s. 15–16.

²⁷ Z. Klatka, *Dochowanie tajemnicy zawodowej*, [w:] *Zawód radcy prawnego. Historia zawodu i zasady jego wykonywania*, red. A. Bereza, Warszawa 2017, s. 345.

²⁸ W. Bergier, J. Jacyna, *Etyka zawodu adwokata. Regulamin wykonywania zawodu adwokata. Komentarz praktyczny, orzecznictwo, wzory i kazusy*, Warszawa 2016, s. 164–165.

Obowiązek stwierdzenia spełnienia ww. warunków spoczywa na prawniku świadczącym pomoc prawną. Rozwiązanie przyjęte w ust. 7 modelowej zasady tajemnicy zawodowej ma charakter uniwersalny z uwagi na różne regulacje, w tym deontologiczne występujące w krajach europejskich (*vide* warunek z punktu 3).

W ustawach dotyczących wykonywania zawodów adwokata i radcy prawnego występuje generalny zakaz zwalniania z obowiązku zachowania tajemnicy zawodowej. Oznacza to, że adwokat/radca prawny nie może z obowiązku zachowania tajemnicy zawodowej sam się zwolnić. Również klient – mimo szczególnej relacji zaufania łączącej klienta i adwokata/radcę prawnego – nie może samodzielnie zwolnić adwokata/radcy prawnego z obowiązku zachowania tajemnicy zawodowej²⁹.

Obowiązek zachowania tajemnicy adwokackiej/radcowskiej nie ma źródła w stosunku zobowiązaniowym (tzw. teoria kontraktowa), gdyż umowa zawarta między klientem i adwokatem/radcą prawnym jedynie obowiązek ten aktualizuje³⁰. Jest on instytucją materialnoprawną (wynikającą z ustawy i przepisów deontologicznych) chroniącą swobody konstytucyjne jednostki i zapewniającą prawidłowe funkcjonowanie wymiaru sprawiedliwości, a więc ma charakter publiczny i jest niezależny od woli klienta i adwokata/radcy prawnego³¹. Obowiązek zachowania tajemnicy zawodowej nie jest więc prawem adwokata/radcy prawnego, ale jego powinnością zawodową i nie może on swobodnie dysponować pozyskaną wiedzą na potrzeby organu prowadzącego postępowanie. Wykluczone jest również występowanie adwokata/radcy prawnego w charakterze świadka na okoliczności objęte tajemnicą zawodową na prośbę swojego klienta i w jego interesie³². Orzeczenia zawierające ten pogląd zapadły na gruncie kodeksu postępowania karnego i braku wyczerpania ustawowego trybu zwolnienia adwokata/radcy prawnego z obowiązku zachowania tajemnicy zawodowej, niemniej odnoszą się do charakteru tajemnicy zawodowej i obowiązku jej ochrony przez adwokata/radcę prawnego. Pogląd ten opiera się na założeniu, że respektowanie obowiązku zachowania tajemnicy

²⁹ A. Bereza, *The Legal Representative and the Witness in Civil Procedure. Remarks on the Duties of the Advocate/Attorney-at-Law and the Direction of Statutory Change*, „Teki Komisji Prawniczej PAN Oddział w Lublinie” 2025, XVIII, 1, s. 44 i podane tam orzeczenia i literatura.

³⁰ Inaczej: H. Gajewska-Kraczkowska, *Tajemnica zawodowa*, [w:] *Etyka zawodów prawniczych, Etyka prawnicza*, red. H. Izdebski, P. Skuczyński, Warszawa 2006, s. 193–194; J. Giezek, *O granicach tajemnicy adwokackiej oraz zgodzie „dysponenta” na jej ujawnienie*, „Palestra” 2014, 9, s. 65.

³¹ Postanowienie SN z dnia 2 czerwca 2011 r., SDI 13/11, Legalis nr 442143; postanowienie SA w Krakowie z dnia 11 października 2016 r., I ACa 659/16, Legalis nr 1532995; postanowienie SA we Wrocławiu z dnia 4 listopada 2010 r., II AKz 588/10, Legalis nr 357840; D. Seroka, *Tajemnica zawodowa a wykorzystywanie informacji nią objętych przez radcę prawnego we własnej sprawie dyscyplinarnej*, [w:] *Tajemnica zawodowa radcy prawnego*, red. R. Stankiewicz, Warszawa 2018, s. 164; A. Malicki, *O dysponowaniu tajemnicą adwokacką...*, s. 217; J. Naumann, *Zbiór Zasad Etyki Adwokackiej...*, Legalis, § 19, Nb 24.

³² Postanowienie SN z dnia 15 listopada 2012 r., SDI 32/12, Legalis nr 549636. Por. postanowienia SA w Krakowie z dnia 30 marca 2009 r., II AKz 110/09 i z dnia 16 czerwca 2010 r., II AKz 198/10, Legalis nr 178196 i nr 287215.

zawodowej i jego ochrona leżą w interesie publicznym, gdyż stanowią element całego systemu ochrony prawnej i warunek prawidłowego funkcjonowania wymiaru sprawiedliwości (tzw. teoria porządku publicznego)³³.

To kategoryczne stanowisko, niewątpliwie dominujące w działalności organów pionu dyscyplinarnego samorządów prawniczych, pod wpływem poglądów przedstawicieli doktryny prawa³⁴, reguł obowiązujących w innych krajach i realiów związanych ze świadczeniem pomocy prawnej ulega stopniowemu złagodzeniu, a w mojej ocenie dojrzało do rewizji w drodze zmian ustawowych. W praktyce mogą bowiem zaistnieć sytuacje, w których interes klienta chroniony przez adwokata/radcę prawnego może pozostawać w sprzeczności z jego obowiązkiem zachowania tajemnicy zawodowej.

Informacje objęte tajemnicą adwokacką/radcowską a zgoda klienta na ich ujawnienie

Informacje objęte tajemnicą zawodową stanowią – co do zasady – tajemnicę klienta, a więc może on je sam upublicznić, wskutek czego informacja taka traci status informacji objętej tajemnicą. Klient jest więc dysponentem tajemnicy, gdyż to on decyduje o ujawnieniu bądź nieujawnianiu określonych informacji. Wydaje się więc, że na równi z ujawnieniem informacji we własnym zakresie przez klienta, należy postawić zgodę klienta na ujawnienie informacji stanowiącej jego tajemnicę przez adwokata/radcę prawnego³⁵.

Na tym tle w pojawia się pogląd, w świetle którego o istnieniu i zakresie obowiązku zachowania tajemnicy zawodowej decyduje adwokat/radca prawny w porozumieniu z klientem, a więc jest on pochodną istniejących pomiędzy nimi relacji³⁶. Takie porozumienie jest podstawą świadczenia pomocy prawnej przez czynności pełnomocnika adwokata/radcę prawnego w formach przewidzianych prawem przed sądami, organami oraz wobec innych podmiotów. Pozew do sądu, wnioski do organu administracji czy pismo skierowane do osoby trzeciej sporządzone i podpisane przez pełnomocnika adwokata/radcę prawnego zawiera informacje,

³³ Postanowienie SA w Szczecinie z dnia 29 października 2013 r., II AKz 330/13, Legalis nr 966087.

³⁴ K. Łojewski, *Instytucja odmowy zeznań w polskim prawie karnym*, Warszawa 1970, s. 166–167; K. Buchała, *W sprawie sporu o tajemnicę adwokacką*, „Palestra” 1969, 2, s. 45; S. Garlicki [w:] S. Garlicki, A. Kaftal, M. Cieślak, *Trójgłos w sprawie tajemnicy zawodowej adwokata*, „Palestra” 1964, 3, s. 14.

³⁵ M. Bogusz, *O konstrukcji tajemnicy adwokackiej (między rygoryzmem a relatywizacją)*, [w:] *Zbrodnia i kara. Refleksje o przeszłości, teraźniejszości i przyszłości prawa karnego. Księga upamiętniająca Profesora Jarosława Warylewskiego*, red. W. Zalewski, J. Potulski, T. Snarski, Gdańsk 2022, s. 675–676.

³⁶ J. Giezek, *O granicach tajemnicy adwokackiej...*, s. 72; J. Warylewski, *Tajemnica adwokacka i odpowiedzialność karna za jej naruszenie (ujawnienie)*, „Palestra” 2015, 5–6, s. 11; R. Baszuk, *Pomiędzy prawem i etyką...*, s. 120.

które pozyskał, świadcząc pomoc prawną na rzecz swojego klienta w celu ich wykorzystania w sprawie. Informacje te tracą atrybut niejawności za wiedzą i zgodą klienta, zaś przekazujący je na zewnątrz adwokat/radca prawny – a więc poza ramy wewnętrznych relacji pomiędzy nim i klientem – nie narusza obowiązku zachowania tajemnicy zawodowej. Dotyczy to również powszechnej praktyki, akceptowanej przez samorządy prawnicze, ujawniania za zgodą klienta niektórych informacji pozwalających na udział w różnego rodzaju rankingach dotyczących branży świadczenia pomocy prawnej³⁷.

Pogląd ten znajduje również uzasadnienie w konstytucyjnej swobodzie klienta dysponowania informacjami, które dotyczą jego lub jego sprawy. Tajemnica zawodowa jest środkiem ochrony swobody komunikowania się pomiędzy adwokatem/radcą prawnym a klientem. Ujawnienie informacji jest aktem korzystania przez klienta z tych swobód. Cechą tajemnicy jest niejawnosc, a istotą tajemnicy i niejawnosci informacji jest niemożność ich uzyskania przez osoby postronne, wynikająca z istnienia prawnych ograniczeń w dostępie do tych informacji³⁸. Tym samym nie powinny być objęte tajemnicą zawodową informacje, do których dostęp jest powszechny oraz informacje uznane przez klienta za jawne. Oznacza to, że skoro obowiązek zachowania tajemnicy zawodowej został ustanowiony dla klienta, aktualizujący się z chwilą przekazania adwokatowi/radcy prawnemu informacji w ramach świadczonej na jego rzecz pomocy prawnej, to klient ma również możliwość – w ramach swobody dysponowania informacjami dotyczącymi konstytucyjnie chronionej sfery jego prywatności – zniesienia go w granicach tajemnicy klienta. W świetle takiego stanowiska interes publiczny lub grupowy (zawodów prawniczych) przemawiający za utrzymaniem obowiązku zachowania tajemnicy zawodowej traci na znaczeniu, gdyż jest on realizowany pośrednio i ma charakter wtórny w stosunku do dobra podstawowego i pierwotnego, jakim jest poszanowanie woli (autonomii) klienta³⁹. Z takim poglądem koresponduje budowa zaufania pomiędzy klientem i adwokatem/radcą prawnym, będącego podstawą prawidłowego świadczenia pomocy prawnej i realizacji społecznej funkcji przedstawicieli zawodów prawniczych, jako zawodów zaufania publicznego.

³⁷ W. Marchwicki, *Tajemnica adwokacka...*, s. 91.

³⁸ Wyrok SN z dnia 24 lipca 2024 r., II ZK 13/24, Legalis nr 3116954. Zob. również: J. Uliasz, *Tajemnica zawodowa adwokatów i radców prawnych jako gwarancja...*, s. 405–406, 408.

³⁹ M. Rusinek, *Tajemnica zawodowa i jej ochrona w polskim procesie karnym*, Kraków 2007, s. 39, 43; K. Łojewski, *Instytucja odmowy...*, s. 167; W. Marchwicki, *Tajemnica adwokacka...*, s. 41–42, 47, 81, 216. Odmienne poglądy w postanowieniu SN z dnia 2 czerwca 2011 r., SDI 13/11, Legalis nr 442143. M. Matusiak-Frącczak (*Ochrona poufności komunikacji klienta z adwokatem. Standardy międzynarodowe, standard Unii Europejskiej oraz standardy krajowe wybranych państw a prawo polskie*, Warszawa 2023, s. 288) dostrzega na bazie analizy regulacji w innych krajach zagrożenie dla tej koncepcji w postaci możliwości wymuszenia na kliencie przez organy ściągania wyrażenia zgody na ujawnienie przez adwokata/radcy prawnego informacji objętych tajemnicą zawodową.

W tym samym kierunku idą rozważania oparte na założeniu, że zgoda lub polecenie klienta na ujawnienie informacji przez adwokata/radcę prawnego nie należy do zagadnień związanych z uchyleniem tajemnicy zawodowej, ale jest ona elementem przesądzającym o charakterze określonej informacji jako jawnej lub poufnej. Nie można mówić o naruszeniu tajemnicy zawodowej, gdy nic niejawnego nie zostało ujawnione. Skoro zgodnie z wyraźną wolą klienta informacja jest jawna, a więc nie jest ona objęta tajemnicą, bezprzedmiotowe stają się rozważania dotyczące istnienia czy nieistnienia trybu zwalniania adwokata/radcę prawnego z zachowania tajemnicy zawodowej. Zgoda klienta nie jest więc podstawą zwolnienia z tajemnicy zawodowej adwokata/radcę prawnego zobowiązanego do jej zachowania, ale aktem o charakterze materialnym ujawniającym daną informację (dotąd poufną) i wyłączającą ją z informacji objętych tajemnicą zawodową⁴⁰.

W literaturze pojawiają się również nowe poglądy, nawiązujące do rozwiązań w innych państwach, w świetle których nie dostrzega się sprzeczności interesu publicznego (w tym grupowego reprezentowanego przez samorządy prawnicze) i interesu indywidualnego klienta w kontekście realizacji obowiązku zachowania tajemnicy zawodowej. W ich świetle adwokat/radca prawny („strażnik tajemnicy”) może – jeżeli uzna to za konieczne – za zgodą swojego klienta („pana tajemnicy”) zeznawać jako świadek na okoliczności związane ze świadczeniem pomocy prawnej na jego rzecz, a więc objęte obowiązkiem zachowania tajemnicy zawodowej. Z uwagi na wyjątkowy charakter tej sytuacji adwokat/radca prawny, podejmując taką decyzję, powinien wziąć pod uwagę wagę i rodzaj dóbr, których dotyczy postępowanie cywilne, charakter i rozmiar szkody grożącej klientowi w przypadku braku jego zeznań w charakterze świadka, jak i ryzyka związane z taką czynnością w ramach postępowania dowodowego⁴¹. Adwokat/radca prawny („strażnik tajemnicy”) jest więc zobowiązany do odmowy ujawnienia informacji związanych ze świadczeniem pomocy prawnej, jeżeli ich ujawnienie mogłoby godzić w interes (dobro) klienta, czyli wartości, które ma obowiązek strzec⁴².

Jest to pożądaný kierunek interpretacyjny zakładający, że obowiązek zachowania tajemnicy zawodowej nie jest celem samym w sobie, a sama instytucja tajemnicy zawodowej jest wartością instrumentalną, której ochrona służyć ma realizacji innych wartości⁴³. W demokratycznym państwie prawa do wartości tych

⁴⁰ M. Bogusz, *O konstrukcji tajemnicy adwokackiej...*, s. 676.

⁴¹ M. Sala-Szczypiński, *Słowo radcy. Część I, Tajemnica radcowska. Ujęcie instytucjonalne*, Warszawa 2025, s. 60, 90, 102–103.

⁴² Art. 2 URadPr.; § 6 i 7 ZZEA; art. 8 KERP; M. Bogusz, *O konstrukcji tajemnicy adwokackiej...*, s. 676.

⁴³ Por. P. Kardas, *O sposobach rozwiązywania kolizji norm i konfliktu dóbr w związku z tajemnicą adwokacką – tajemnica adwokacka w kontekście kolizji norm oraz konfliktu wartości*, „Palestra” 2019, 7–8, s. 125; J. Giezek, *O granicach tajemnicy adwokackiej...*, s. 61; W. Marchwicki, *Tajemnica adwokacka...*, s. 13–14, 217.

zaliczyć należy konstytucyjne prawo do prywatności i tajemnicy komunikowania się, ustawowo określony cel świadczonej pomocy prawnej (ochrona prawna interesów klienta) oraz realizację społecznie użytecznej funkcji zawodu adwokata/radcy prawnego w systemie wymiaru sprawiedliwości zapewniając jego poprawne funkcjonowanie w powiązaniu z ochroną praw obywatelskich. Niekiedy sprządza się je do trzech obszarów: interes (dobro) klienta, interes wymiaru sprawiedliwości oraz interes samego adwokata/radcy prawnego⁴⁴. Tym samym tajemnica zawodowa jest narzędziem pracy adwokata/radcy prawnego, pozwalającym na prawidłowe świadczenie pomocy prawnej i jako wartość instrumentalna powinna być szczególnie chroniona w kontekście realizacji innych, niekonkurencyjnych aksjologicznie wartości. Jeżeli więc tajemnica zawodowa nie spełnia swojej funkcji, może ona podlegać ograniczeniu. To prowadzi do wniosku o względnym charakterze obowiązku zachowaniu tajemnicy zawodowej, jeżeli pozostaje on w kolizji z celem, dla realizacji którego tajemnica zawodowa obowiązuje i jest chroniona.

Na tym tle pojawia się kwestia ujawnienia tajemnicy zawodowej za zgodą klienta, a nawet na jego żądanie poprzez składanie zeznań w charakterze świadka przez jego pełnomocnika adwokata/radcę prawnego. Za dopuszczalnością takiej sytuacji zdaje się przemawiać, że obowiązek zachowania tajemnicy zawodowej został wprowadzony przez ustawodawcę w interesie osób, które korzystają z usług adwokatów/radców prawnych oraz to, że byt prawny tajemnicy zawodowej opiera się na woli klienta, który zdecydował się skorzystać z pomocy prawnej. Mimo że instytucja tajemnicy zawodowej służy ochronie interesów klienta, to nie może być ona wykorzystana w sposób, w jaki sobie klient życzy. Instrumentalne traktowanie adwokata/radcy prawnego dla realizacji celów prywatnych w ramach przyjętej taktyki procesowej, nie tylko jest niewłaściwe, ale również narusza godność zawodu i podważa zaufanie społeczne do zawodu adwokata/radcy prawnego⁴⁵.

Obowiązek działania adwokata/radcy prawnego na rzecz klienta nie jest równoznaczny z nakazem, który nie podlega żadnym ograniczeniom⁴⁶. Klient nie może dysponować adwokatem/radcą prawnym i jego rolą procesową świadka, zwalniając go z tajemnicy zawodowej, zaś adwokat nie może naruszać zasad wykonywania zawodu, zwłaszcza obowiązku zachowania tajemnicy zawodowej w celu spełnienia oczekiwań klienta, sądu lub podmiotów trzecich⁴⁷. Nie należy również zapominać, że dopuszczenie na wniosek klienta dowodu z zeznań

⁴⁴ J. Giezek, *O granicach tajemnicy adwokackiej...*, s. 62.

⁴⁵ art. 11 ust. 2 KERP; A. Malicki, *O dysponowaniu tajemnicą adwokacką...*, s. 221.

⁴⁶ Wyrok SN z dnia 8 czerwca 2017 r., SDI 18/17, Legalis nr 1632724.

⁴⁷ Art. 7 ust. 3 KERP; A. Woroniecka, [w:] *Kodeks Etyki Radcy Prawnego. Komentarz...*, s. 93; A. Malicki, *O dysponowaniu tajemnicą adwokacką...*, s. 218, 224.

adwokata/radcy prawnego na oznaczone fakty nie wyłącza przesłuchania świadka, także na inne okoliczności, które mogą okazać się niekorzystne dla klienta. Ujawnienie przez adwokata/radcę prawnego takich informacji nie tylko stanowi naruszenie obowiązku zachowania tajemnicy zawodowej, lecz także jest sprzeczne z celem świadczonej pomocy prawnej⁴⁸. Dotyczy to również sytuacji, gdy adwokat/radca prawny zeznaje na okoliczności objęte tajemnicą zawodową, ale wykracza poza tajemnicę klienta i narusza prawa osób trzecich.

Odpowiedzialność dyscyplinarna adwokata/radcy prawnego

Adwokat/radca prawny ma obowiązek chronić tajemnicę zawodową, a więc jego naruszenie może stanowić podstawę odpowiedzialności dyscyplinarnej, karnej, a także cywilnej o charakterze odszkodowawczym, jeżeli takie zachowanie wyrządziło klientowi szkodę. Ujawnienie informacji objętych tajemnicą zawodową może nastąpić w czasie zeznań składanych przez adwokata/radcę prawnego, co stanowi ich upublicznienie przed sądem, uczestnikami postępowania i ewentualnie zgromadzoną publicznością.

W postępowaniu karnym adwokat/radca prawny zeznający jako świadek na okoliczności objęte tajemnicą zawodową popełnia czyn zabroniony, chyba że czyni to po zwolnieniu go przez sąd z obowiązku zachowania tajemnicy zawodowej (po wykorzystaniu przez niego przysługujących mu środków prawnych w celu ochrony tajemnicy zawodowej). Złożenie zeznań przez pełnomocnika adwokata/radcę prawnego bez zwolnienia przez sąd z obowiązku zachowania tajemnicy zawodowej, nawet za zgodą i w interesie swojego klienta jest niedopuszczalne, gdyż prowadziłoby to do relatywizacji obowiązujących w postępowaniu karnym zakazów dowodowych⁴⁹. W postępowaniu karnym zwraca uwagę niekonsekwencja ustawodawcy, który zakładając, że tajemnica zawodowa jest ograniczeniem zasady prawdy materialnej, jednocześnie nadał sądowi uprawnienie do zwolnienia z obowiązku zachowania tajemnicy zawodowej (gdy jest to niezbędne dla dobra wymiaru sprawiedliwości, a okoliczność nie może być ustalona na podstawie innego dowodu) w celu realizacji tej zasady. Regulacja ta jest nie tylko logicznie wewnętrznie sprzeczna, ale również niewłaściwa z punktu widzenia aksjologicznego w wyniku

⁴⁸ Ł. Chojniak, *Obowiązek zachowania tajemnicy adwokackiej a kolizja interesów adwokata i jego klienta*, [w:] *Etyka adwokacka a kontryktoryjny proces karny*, red. J. Giezek, P. Kardas, Warszawa 2015, s. 281.

⁴⁹ M. Rusinek, *Tajemnica zawodowa...*, s. 237–238.

poświęcenia ważniejszych wartości realizowanych poprzez tajemnicą zawodową, w tym... dobra wymiaru sprawiedliwości⁵⁰.

W postępowaniu cywilnym brak jakiegokolwiek regulacji dotyczącej zwolnienia z obowiązku zachowania tajemnicy zawodowej, kompetencji takiej nie ma również sąd, stąd ocena takiego zachowania adwokata/radcy prawnego jest znacznie trudniejsza⁵¹. Nie występuje tu zakaz dowodowy, a więc odebranie zeznań adwokata/radcy prawnego przez sąd na okoliczności objęte tajemnicą zawodową nie jest czynnością dotkniętą wadą⁵². Jest to natomiast czyn wypełniający znamiona przewinienia dyscyplinarnego opartego na świadomym i zawinionym naruszeniu ślubowania, ustawy i zasad etyki⁵³. Zgoda klienta na takie ujawnienie nie wyłącza odpowiedzialności dyscyplinarnej adwokata/radcy prawnego, gdyż nie jest on jedynym dysponentem naruszonego dobra, jakim jest tajemnica zawodowa. Za ochroną tajemnicy zawodowej przemawia nie tylko interes indywidualny klienta, ale również jej charakter publiczny, co powoduje, że w sytuacji jej ujawnienia naruszony zostaje również interes społeczny poprzez naruszenie przepisu prawa i podważenie zaufania do zawodu adwokata/radcy prawnego (jako całej grupy zawodowej).

W literaturze występuje jednak pogląd, który traktuje tajemnicę zawodową (a dokładnie informacje nią chronione) jako dobro, którym klient może swobodnie dysponować. W jego świetle świadoma, dobrowolna oraz uprzednio i w sposób niebudzący wątpliwości wyrażona zgoda klienta (dysponenta dobra) na ujawnienie okoliczności objętych tajemnicą zawodową, oznacza, że zachowanie adwokata/radcy prawnego dotyczące ujawnienia informacji objętych tajemnicą zawodową

⁵⁰ M. Matusiak-Frączczak, *Przyszłość tajemnicy zawodowej w Polsce*, [w:] *Prawnicze zawody zaufania publicznego*, t. 1, *Perspektywy rozwoju samorządów prawniczych*, red. P. Rączka, K. Rokicka-Murszewska, Toruń 2020, s. 75–77.

⁵¹ Ł. Błaszczak, *Problem tajemnicy zawodowej adwokata i radcy prawnego a dowód z zeznań świadka w procesie cywilnym*, „Palestra” 2019, 7–8, s. 167, 170. W 2018 r. pojawił się projekt zmiany kodeksu postępowania cywilnego, który przewidywał możliwość zwolnienia adwokata/radcy prawnego przez sąd z obowiązku zachowania tajemnicy zawodowej (261¹ § 1 in fine i § 2 zdanie pierwsze KPC) według zasad określonych w art. 180 § 1 in fine i § 2 KPK. Projekt ten został poddany krytyce (M. Gutowski, *Tajemnica adwokacka w procesie cywilnym a projekt Ministerstwa Sprawiedliwości*, [w:] *Ochrona tajemnicy adwokackiej (radcy prawnego) a działania władzy*, Warszawa 2019, s. 103–107, 109–114; Opinia M. Matusiak-Frączczak. Pozyskano z: https://www.adwokatura.pl/admin/wgrane_pliki/file-kpc-opinia-tajemnica-zawodowa-23485.pdf (dostęp: 17.07.2025), a projektowane zmiany nie zostały uchwalone.

⁵² K. Knoppek [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz. Tom I. Artykuły 1–366*, red. T. Wiśniewski, Warszawa 2021, s. 1205.

⁵³ Ustawowa rota ślubowania adwokata i radcy prawnego nakazuje zachować tajemnicę zawodową (art. 5 PrAdw i art. 27 ust. 1 URadPr); art. 6 ust. 1 PrAdw i 3 ust. 3 URadPr. Por. postanowienie SN z 15 listopada 2012 r., SDI 32/12, Legalis nr 549636; J. Naumann, *Zbiór Zasad Etyki Adwokackiej...*, Legalis, § 19, Nb 44; W. Bergier, J. Jacyna, *Etyka zawodu adwokata...*, s. 182–183.

nie może być uznane za przewinienie dyscyplinarne, gdyż nie jest ono bezprawne⁵⁴. W takiej sytuacji zgodę klienta należy traktować jako kontratyp pozaustawowy wykluczający przedmiotową bezprawność czynu⁵⁵, co nie oznacza braku wypełnienia znamion przewinienia dyscyplinarnego opartego na odrębnej podstawie odpowiedzialności dyscyplinarnej, jaką jest naruszenie zasad etyki, które stanowią odrębną regulację o charakterze autonomicznym.

Trudno wyłączyć odpowiedzialność dyscyplinarną adwokata/radcy prawnego ujawniającego za zgodą klienta informacje objęte tajemnicą zawodową na podstawie kontratypu ustawowego – stanu wyższej konieczności (art. 26 § 1 KK)⁵⁶. Kwalifikacja zachowania adwokata/radcy prawnego oparta na tym kontratypie musi być uzasadniona warunkiem społecznej opłacalności poświęcenia jednego z kolidujących dóbr prawnych i brakiem innej możliwości ochrony bezpośrednio zagrożonego dobra o wartości wyższej⁵⁷. Przyjęcie działania w ramach tego kontratypu zakłada, że adwokat/radca prawny, poświęcając dobro ochrony tajemnicy zawodowej (np. składając zeznania na okoliczności objęte tajemnicą zawodową), jednocześnie ratuje dobro o wyższej wartości. Przyjęcie tej konstrukcji jest ryzykowne i towarzyszy mu usilne poszukiwanie dobra ratowanego. Może to być szeroko rozumiane konstytucyjne prawo do sądu na płaszczyźnie prawa do dowodu⁵⁸, sprzężone z obowiązkiem adwokata/radcy prawnego ochrony prawnej interesu klienta, który dąży do rozstrzygnięcia sporu z uwzględnieniem wszystkich oko-

⁵⁴ P. Józwiak, *Zgoda pokrzywdzonego, jako okoliczność wyłączająca odpowiedzialność dyscyplinarną (rozważania na przykładzie tajemnicy zawodowej w niektórych zawodach prawniczych)*, [w:] *Zgoda pokrzywdzonego*, red. R. Zawłocki, Warszawa 2012, s. 145–147 i 153–157; K. Łojewski, *Jeszcze o tajemnicy zawodowej adwokata, „Palestra”* 2006, 11–12, s. 164. Koncepcja ta uznawana jest za kontrowersyjną, zwłaszcza w sytuacji następczej zgody klienta (udzielonej w celu ujawnienia informacji chronionych tajemnicą przez adwokata/radcę prawnego składającego zeznania w charakterze świadka) – J. Giezek, M. Gutowski, P. Kardas, *Tajemnica adwokacka w świetle wyzwań współczesności – uwagi wprowadzające, „Palestra”* 2019, 7–8, s. 16. Zob. również: K. Górski [w:] *Kodeks postępowania cywilnego*, t. 1, *Komentarz. Art. 1–458*¹⁶, red. T. Szancilo, Warszawa 2023, Legalis, art. 261, Nb 54.

⁵⁵ Na temat poglądów dotyczących istoty kontratypu pozaustawowego i ich konsekwencji karnoprocesowych: M. Pfanhauser, *Tzw. kontratyp pozaustawowy jako negatywny warunek dopuszczalności procesu karnego*, [w:] *Prawo w 2022 roku, Studia i materiały*, red. K. Chwedczuk, K. Łukomiak, Łódź 2022, s. 238–240, 243–245.

⁵⁶ Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny (t.j. Dz.U. z 2025, poz. 383), dalej: KK. Na podstawie art. 95n PrAdw. i art. 74¹ URadPr przepisy rozdziałów I–III KK (a więc również dotyczące kontratypów) odpowiednio stosuje się do postępowania dyscyplinarnego adwokatów i radców prawnych. R. Baszuk, *Tajemnica adwokacka. W poszukiwaniu kontratypów wyłączających bezprawność dyscyplinarną*, [w:] *Etyka adwokacka a kontradiktoryjny proces karny*, red. J. Giezek, P. Kardas, Warszawa 2015, s. 311.

⁵⁷ P. Daniluk, [w:] *Kodeks karny. Komentarz*, red. R.A. Stefański, Warszawa 2023, Legalis, art. 26, Nb 2, 4, 12 i 18.

⁵⁸ Art. 45 ust. 1 i art. 77 ust. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz.U. z 1997 r. Nr 78, poz. 443, ze zm.), dalej: Konstytucja RP.

liczności mających znaczenie w sprawie (w oparciu o zasadę prawdy materialnej)⁵⁹. Stan ten zakłada więc kolizję efektywności prowadzonego postępowania zapewniającego prawidłowy wymiar sprawiedliwości i ochrony interesu klienta z instytucją tajemnicy zawodowej, która zamyka dostęp do informacji mających istotne znaczenie dla rozstrzygnięcia sporu. Poświęcenie interesu klienta poszukującego sprawiedliwości w imię ochrony tajemnicy zawodowej sprowadzałoby się do ztracenia wartości nadrzędnej, jaką jest prawidłowe funkcjonowanie wymiaru sprawiedliwości. Teza ta nie stoi w sprzeczności z celami tajemnicy zawodowej, przy przyjęciu założenia, że jej ochrona nie jest skierowana przeciwko klientowi – dysponentowi informacji objętych tajemnicą. Tajemnica zawodowa jest wartością instrumentalną i służy urzeczywistnieniu innych wartości nadrzędnych. Powinna więc ulec uchyleciu, jeżeli nie spełnia swojego zadania, stając się przeszkodą uniemożliwiającą sprawiedliwe rozstrzygnięcie sporu.

Każda taka sytuacja – niewątpliwie wyjątkowa – powinna podlegać wnikliwej ocenie pod kątem realizacji zasady proporcjonalności w odniesieniu do dóbr (poświęcanego tj. tajemnicy zawodowej i ratowanego tj. prawidłowego funkcjonowania wymiaru sprawiedliwości) przy stanie wyższej konieczności. Indywidualna ocena konkretnego przypadku przez sąd dyscyplinarny w żaden sposób nie gwarantuje wyłączenia bezprawności takiego zachowania. Może się jednak sprowadzić do ustalenia przekroczenia granic stanu wyższej konieczności, a więc uznania bezprawności czynu dotyczącego ujawnienia tajemnicy zawodowej, lecz okoliczności mu towarzyszące mogą mieć wpływ na orzeczenie poprzez zastosowanie nadzwyczajnego złagodzenia kary lub nawet odstąpienia od jej wymierzenia (art. 26 § 3 KK).

Rozważenia również wymaga możliwość odpowiedniego stosowania art. 1 § 2 KK, w świetle którego przewinienie dyscyplinarne będzie stanowiło czyn zabroniony, którego społeczna szkodliwość jest znikoma, albo uznania takiego czynu jako przewinienia mniejszej wagi, co w konsekwencji prowadzi do umorzenia postępowania dyscyplinarnego. Taka kwalifikacja zachowania adwokata/radcy prawnego, np. zeznającego jako świadek na prośbę swojego klienta, uzależniona jest od wielu czynników, takich jak: sposób działania sprawcy, rodzaj dóbr, w które godzi sprawca, charakter i rozmiar szkody wyrządzonej czynem, a także motyw i cel działania sprawcy czy stopień jego winy⁶⁰. Jest to sytuacja złożona, trudna do oceny i niewątpliwie szczegółna z uwagi na naruszenie publicznego obowiązku

⁵⁹ Por. L. Korczak [w:] *Ustawa o radcach prawnych. Komentarz*, red. T. Scheffler, Warszawa 2022, s. 80, 83, 94; L. Korczak [w:] *Kodeks Etyki Radcy Prawnego. Komentarz...*, s. 173–174; J. Warylewski, *Tajemnica adwokacka i odpowiedzialność karna...*, s. 13; K. Górski [w:] *Kodeks postępowania cywilnego*, t. 1, *Komentarz. Art. 1–458¹⁶...*, Legalis, art. 261, Nb 55; Postanowienie SA w Katowicach z dnia 8 lutego 2017 r., II AKz 66/17, LEX nr 2309508.

⁶⁰ Orzeczenie WSD z dnia 27 października 2018 r., WSD 68/18, Legalis nr 2480021.

zachowania tajemnicy adwokackiej/radcowskiej. Niemniej w mojej ocenie zgodę klienta i działanie w jego interesie (bez naruszenia dóbr osób trzecich chronionych tajemnicą zawodową) można potraktować jako okoliczność (albo/i kontratyp pozaustawowy) wyłączającą społeczną szkodliwość czynu, co stanowi negatywną przesłankę z art. 17 § 1 pkt 3 KPK⁶¹.

Odpowiedzialność dyscyplinarna jest niezależna od odpowiedzialności z art. 266 § 1 KK, który dotyczy przestępstwa naruszenia obowiązku zachowania tajemnicy zawodowej. Jest ono ścigane na wniosek pokrzywdzonego (art. 266 § 3 KK), a więc nie powinniśmy mieć – w przypadku wcześniejszej prośby lub polecenia klienta – do czynienia w takiej sytuacji z reżimem odpowiedzialności karnej (co nie oznacza jej wyłączenia)⁶². Nie dochodzi do realizacji znamion z art. 266 § 1 KK, jeżeli ujawnienie informacji objętych tajemnicą zawodową następuje za zgodą (nawet pod pewnymi warunkami domniemaną) dysponenta informacji⁶³. Niemniej w sytuacji, gdy takie zeznania w ocenie klienta naruszyły jego interes prawny i stanowiły nadużycie relacji zaufania, może pojawić się zaskakujący wniosek z jego strony o ściganie w trybie postępowania karnego. Dotyczyć to może sytuacji ujawnienia informacji niekorzystnych dla klienta, na co nie wyrażał on zgody lub nie został uprzedzony o istnieniu takiego ryzyka w związku ze składaniem zeznań przez adwokata/radcę prawnego.

Niewątpliwie rozstrzygnięcie kolizji wartości o podłożu prawnym i aksjologicznym dotyczących obowiązku zachowania tajemnicy zawodowej i ochrony interesu klienta wymaga zmian ustawowych. Obowiązujące regulacje stawiają na piedestale obowiązek zachowania tajemnicy zawodowej, a jego naruszenie w interesie klienta rodzi odpowiedzialność dyscyplinarną adwokata/radcę prawnego. Jej podstawy mogą być różnie oceniane w kontekście zarówno ratowania szczególnie ważnego dobra klienta, jak i zdefiniowania zakresu tajemnicy zawodowej, co stawia pod znakiem zapytania konstytucyjny standard odpowiedzialności dyscyplinarnej adwokata/radcę prawnego⁶⁴.

⁶¹ Szerzej: W. Zalewski, *Zgoda pokrzywdzonego. O postulacie kodyfikacji kontratypu*, [w:] *Zbrodnia i kara. Refleksje o przeszłości, teraźniejszości i przyszłości prawa karnego. Księga upamiętniająca Profesora Jarosława Warylewskiego*, red. W. Zalewski, J. Potulski, T. Snarski, Gdańsk 2022, s. 162–164; M. Pfanhauser, *Tzw. kontratyp pozaustawowy...*, s. 241, 245; Postanowienie SN z dnia 7 stycznia 2008 r., sygn. V KK 158/07, Legalis nr 97638.

⁶² P. Józwiak, *Zgoda pokrzywdzonego...*, s. 148–149; A. Marek, *Prawo karne*, Warszawa 2007, s. 179.

⁶³ W. Wróbel, D. Zając [w:] *Kodeks karny, Część szczególna, t. II, Komentarz do art. 212–277d*, red. W. Wróbel, A. Zoll, Warszawa 2017, s. 639.

⁶⁴ Art. 31 ust. 3 i art. 45 ust. 1 Konstytucji RP.

Niestety problem ten nie został szerzej poruszony w trakcie prac legislacyjnych prowadzonych w samorządzie radcowskim w latach 2023–2025⁶⁵. Zaproponowane w nich rozwiązania normatywne dotyczące kwestii rozstrzygniętych już w orzecznictwie i doktrynie w zakresie ujawnienia informacji objętych tajemnicą zawodową w celu ochrony interesu adwokata/radcy prawnego w ramach realizacji przysługującego mu prawa do sądu lub prawa do obrony, jeżeli postępowanie pozostaje w związku z wykonywaniem zawodu adwokata/radcy prawnego⁶⁶. Zapomniano natomiast o ochronie interesu klienta, proponując – w imię wzmocnienia tajemnicy zawodowej wobec podmiotów trzecich (w tym organów prowadzących postępowanie) – wprowadzenie bezwzględnych zakazów dowodowych dotyczących możliwości przesłuchania radcy prawnego co do faktów, o których dowiedział się, udzielając porady prawnej lub prowadząc sprawę. Taka petryfikacja tajemnicy zawodowej budzi poważne zastrzeżenia, gdyż stanowi pozbawienie elementu prawa do sądu klienta na płaszczyźnie dowodowej i braku możliwości ważenia jego wartości z dobrem, jakim jest ochrona tajemnicy zawodowej.

Podsumowanie

Kategoryczne podejście do obowiązku zachowania tajemnicy zawodowej, oparte na obowiązujących przepisach z pominięciem ochrony interesu klienta jako celu świadczenia pomocy prawnej, budzi zastrzeżenia. Podważa pozycję klienta jako dysponenta przekazanych przez niego informacji objętych tajemnicą zawodową, jego kompetencje w wykonaniu praw podstawowych (prawa do prywatności oraz wolności i zachowania tajemnicy komunikowania się)⁶⁷. Może utrudniać realizację interesu prawnego klienta i osiągnięcie pożądanego przez niego rezultatu dotyczącego sfery jego praw, których nie jest on w stanie – z przyczyn faktycznych, a niekiedy także formalnych – samodzielnie osiągnąć i musi skorzystać z profesjonalnej pomocy prawnej (realizując prawo do sądu i prawo do obrony)⁶⁸. Problem

⁶⁵ *Projekty dotyczące uregulowania tajemnicy zawodowej, konfliktu interesów, wolności słowa, immunitetów oraz niezależności w nowej ustawie o radcach prawnych*, Ośrodek Badań, Studiów i Legislacji KRRP, 20.03.2025.

⁶⁶ A. Bereza, *Obligation to Keep Professional Secrecy vs. the Need (Possibility) to Disclose the Circumstances Covered by It by the Advocate/Attorney-at-Law (Obowiązek zachowania tajemnicy zawodowej a konieczność (możliwość) ujawnienia przez adwokata/radcę prawnego okoliczności nią objętych)*, „*Studia Iuridica Lublinensia*” 2024, 33(3), s. 9–25 i podane tam orzeczenia i literatura.

⁶⁷ Art. 47, art. 49 i art. 51 Konstytucji R P. Szerzej na ten temat: W. Marchwicki, *Tajemnica adwokacka...*, s. 62–66.

⁶⁸ Art. 42 ust.2 i art. 45 ust. 1 Konstytucji RP; D. Gruszecka, *Między dyskrecją adwokata a dyskrecjonalnością ujawnienia – uwagi prawnopróawnawcze na temat dysponenta tajemnicy i jej efektywnej ochrony*, „*Palestra*” 2019, 7–8, s. 80–81; W. Marchwicki, *Tajemnica adwokacka...*, s. 50–52.

ten pojawia się wtedy, gdy dla ustalenia prawdy materialnej przed sądem niezbędne jest przeprowadzenie za zgodą lub na prośbę klienta dowodu z zeznań adwokata/radcy prawnego na okoliczności objęte tajemnicą zawodową w ramach świadczonej na jego rzecz pomocą prawną, a których to okoliczności nie można ustalić za pomocą innych dowodów. Rozstrzygnięcie tego konfliktu wartości (ochrony tajemnicy zawodowej i interesu klienta) poprzez prymat interesu społecznego stojącego na straży ochrony tajemnicy zawodowej wskazujący na bezwzględny zakaz zeznawania jest ryzykowne. Rozstrzygnięcie tej kolizji obowiązków i wskazanie tego, który powinien podlegać wykonaniu przy jednoczesnym uchyleniu drugiego z nich wymaga ważenia wartości przez adwokata/radcę prawnego realizującego przypisaną mu funkcję społeczną. W takich sytuacjach bezpieczniejszym rozwiązaniem jest możliwość (ale nie przymus) zeznawania przez adwokata/radcę prawnego wyłącznie na prośbę jego klienta w zakresie objętym tajemnicą klienta.

Propozycja ta skutkuje powrotem do dyskusji nad istotą tajemnicy zawodowej i zakresem obowiązku jej ochrony. Tajemnica zawodowa powinna bezwzględnie chronić poufność komunikowania się pomiędzy klientem a adwokatem/radcą prawnym⁶⁹. Informacje objęte tajemnicą adwokacką/radcowską powinny być chronione (na wzór tajemnicy obrończej) przed dostępem podmiotów trzecich (w tym organów prowadzących postępowanie), co w istocie nadaje publiczny charakter jej ochrony, z którą skorelowany jest obowiązek jej zachowania. Kierunek zmian ustawowych z ostatnich lat sprowadzał się do stopniowego ograniczania zakresu publicznej ochrony tajemnicy adwokackiej/radcowskiej w związku z pojawiającymi się zagrożeniami dla bezpieczeństwa publicznego i interesów fiskalnych państwa. W tej drugiej sferze ostatnio nastąpiła zmiana w stosowaniu dotychczasowych przepisów, poprzez możliwość powołania się adwokata/radcy prawnego na tajemnicę zawodową w celu uniknięcia obowiązku raportowania schematów podatkowych⁷⁰.

Ochrona tajemnicy zawodowej nie powinna być przenoszona na wewnętrzne relacje między adwokatem/radcą prawnym i klientem. Tajemnica klienta, w której posiadanie wchodzi adwokat/radca prawny, objęta jest tajemnicą zawodową, jeżeli zaś przekazana informacja przestaje być tajemnicą w ocenie klienta, rację bytu traci jej ochrona. W takiej sytuacji odmowa ujawnienia takiej informacji przez

⁶⁹ Por. wyrok TK z dnia 2 lipca 2007 r., K 41/05, Legalis nr 83206 i wyrok TK z dnia 30 lipca 2014 r., K 23/11, Legalis nr 994752.

⁷⁰ Wyrok TSUE z dnia 8 grudnia 2022 r. w sprawie C-694/20 Orde van Vlaamse Balies i in. (ECLI:EU:C:2022:963), wyrok TSUE z dnia 29 lipca 2024 r. w sprawie C-623/22 Belgian Association of Tax Lawyers i in. (ECLI:EU:C:2024:639), wyrok TK z dnia 23 lipca 2024 r., sygn. K 13/20, Legalis nr 3104297; Interpretacja ogólna nr DTS5.8092.2.2025 Ministra Finansów z dnia 5 marca 2025 r. w sprawie „prawnie chronionej tajemnicy zawodowej” promotora i wspomagającego na gruncie przepisów o schematach podatkowych (Dziennik Urzędowy Ministra Finansów z 7 marca 2025 r., poz. 14).

adwokata/radcę prawnego na prośbę klienta podważa w istocie oparty na wzajemności stosunek zaufania będący podstawą świadczenia pomocy prawnej. Brak zgody ze strony adwokata/radcę prawnego może nastąpić z uwagi na cel świadczenia pomocy prawnej, tj. gdy uzna on, że jest to sprzeczne z interesem jego klienta (co może przybrać formę obrony klienta przed nim samym) lub obowiązek poszanowania zaufania innych osób, od których adwokat/radca prawny pozyskał informacje objęte tajemnicą zawodową. Taka konstrukcja nie narusza poufności komunikacji między adwokatem/radcą prawnym i klientem, dopóki uważają oni ją za poufną oraz gwarantuje utrzymanie relacji zaufania między adwokatem/radcą prawnym i klientem. Nie stanowi uszczerbku dla prestiżu zawodu zaufania publicznego (co może pojawić się w przypadku ignorowania woli klienta, a więc braku poszanowania autonomii jego woli)⁷¹ oraz nie narusza również godności adwokata/radcę prawnego. Interes publiczny realizowany jest natomiast przez zapewnienie przestrzegania obowiązujących procedur (także w zakresie reguł dowodowych), co gwarantuje prawo do sprawiedliwego procesu. Niemniej możliwość składania zeznań przez adwokata/radcę prawnego za zgodą klienta na okoliczności objęte tajemnicą zawodową wymaga zmiany art. 6 ust. 4 ustawy – Prawo o adwokaturze i art. 3 ust. 6 ustawy o radcach prawnych, a w ślad za tym przepisów deontologicznych⁷².

Bibliografia

Literatura

- Baszuk R., *Pomiędzy prawem i etyką. Odpowiedzialność dyscyplinarna za ujawnienie tajemnicy adwokackiej*, [w:] *Ochrona tajemnicy adwokackiej (radcy prawnego) a działania władzy*, Warszawa 2019.
- Baszuk R., *Tajemnica adwokacka. W poszukiwaniu kontratypów wyłączających bezprawność dyscyplinarną*, [w:] *Etyka adwokacka a kontradyktoryjny proces karny*, red. J. Giezek, P. Kardas, Warszawa 2015.
- Błaszczak Ł., *Problem tajemnicy zawodowej adwokata i radcy prawnego a dowód z zeznań świadka w procesie cywilnym*, „Palestra” 2019, 7–8.
- Bereza A., *Obligation to Keep Professional Secrecy vs. the Need (Possibility) to Disclose the Circumstances Covered by It by the Advocate/Attorney-at-Law (Obowiązek zachowania tajemnicy zawodowej a konieczność (możliwość) ujawnienia przez adwokata/radcę prawnego okoliczności nią objętych)*, „Studia Iuridica Lublinensia” 2024, 33(3). <https://doi.org/10.17951/sil.2024.33.3.9-29>

⁷¹ Por. J. Giezek, *O granicach tajemnicy adwokackiej...*, s. 71–72; R. Baszuk, *Pomiędzy prawem i etyką...*, s. 121; M. Rusinek, *Tajemnica zawodowa...*, s. 40.

⁷² Zmiany te powinny być skorelowane z wprowadzeniem kontratypu „zgody osoby uprawnionej do rozporządzania dobrem” w kodeksie karnym – W. Zalewski, *Zgoda pokrzywdzonego...*, s. 171.

- Bereza A., *The Legal Representative and the Witness in Civil Procedure. Remarks on the Duties of the Advocate/Attorney-at-Law and the Direction of Statutory Change*, „Teka Komisji Prawniczej PAN Oddział w Lublinie” 2025, XVIII(1). <https://doi.org/10.32084/tkp.9795>
- Bergier W., Jacyna J., *Etyka zawodu adwokata. Regulamin wykonywania zawodu adwokata. Komentarz praktyczny, orzecznictwo, wzory i kazusy*, Warszawa 2016.
- Bogusz M., *O konstrukcji tajemnicy adwokackiej (między rygoryzmem a relatywizacją)*, [w:] *Zbrodnia i kara. Refleksje o przeszłości, teraźniejszości i przyszłości prawa karnego. Księga upamiętniająca Profesora Jarosława Warylewskiego*, red. W. Zalewski, J. Potulski, T. Snarski, Gdańsk 2022.
- Buchała K., *W sprawie sporu o tajemnicę adwokacką*, „Palestra” 1969, 2.
- Chojniak Ł., *Obowiązek zachowania tajemnicy adwokackiej a kolizja interesów adwokata i jego klienta*, [w:] *Etyka adwokacka a kontradiktoryjny proces karny*, red. J. Giezek, P. Kardas, Warszawa 2015.
- Daniluk P., *Komentarz do art. 26*, [w:] *Kodeks karny. Komentarz*, red. R.A. Stefański, Warszawa 2023, Legalis.
- Gajewska-Kraczkowska H., *Tajemnica zawodowa*, [w:] *Etyka zawodów prawniczych, Etyka prawnicza*, red. H. Izdebski, P. Skuczyński, Warszawa 2006.
- Garlicki S. [w:] *Garlicki S., Kaftal A., Cieślak M., Trójgłos w sprawie tajemnicy zawodowej adwokata*, „Palestra” 1964, 3.
- Giezek J., *O granicach tajemnicy adwokackiej oraz zgodzie „dysponenta” na jej ujawnienie*, „Palestra” 2014, 9.
- Giezek J., Gutowski M., Kardas P., *Tajemnica adwokacka w świetle wyzwań współczesności – uwagi wprowadzające*, „Palestra” 2019, 7–8.
- Górski K. [w:] *Kodeks postępowania cywilnego, t. 1, Komentarz. Art. 1–458¹⁶*, red. T. Szanciło, Warszawa 2023, Legalis.
- Gruszecka D., *Między dyskrecją adwokata a dyskrecjonalnością ujawnienia – uwagi prawnoprównicze na temat dysponenta tajemnicy i jej efektywnej ochrony*, „Palestra” 2019, 7–8.
- Gutowski M., *O granicach tajemnicy adwokackiej w prawie prywatnym*, „Palestra” 2019, 7–8.
- Gutowski M., *Tajemnica adwokacka w procesie cywilnym a projekt Ministerstwa Sprawiedliwości*, [w:] *Ochrona tajemnicy adwokackiej (radcy prawnego) a działania władzy*, Warszawa 2019.
- Hałas R., *Komentarz do art. 266*, [w:] *Kodeks karny. Komentarz*, red. A. Grześkowiak, K. Wiak, Warszawa 2024, Legalis.
- Hoc S., *Komentarz do art. 266*, [w:] *Kodeks karny. Komentarz*, red. R.A. Stefański, Warszawa 2023, Legalis.
- Jóźwiak P., *Zgoda pokrzywdzonego jako okoliczność wyłączająca odpowiedzialność dyscyplinarną (rozważania na przykładzie tajemnicy zawodowej w niektórych zawodach prawniczych)*, [w:] *Zgoda pokrzywdzonego*, red. R. Zawłocki, Warszawa 2012.
- Kaftal A., *Procesowe zagadnienia tajemnicy adwokackiej*, „Palestra” 1970, 1.
- Kardas P., *O sposobach rozwiązywania kolizji norm i konfliktu dóbr w związku z tajemnicą adwokacką – tajemnica adwokacka w kontekście kolizji norm oraz konfliktu wartości*, „Palestra” 2019, 7–8.

- Klatka Z., *Opinia OBSiL KRRP w przedmiocie tajemnicy zawodowej w postępowaniu cywilnym z 25 listopada 2015 r.*
- Klatka Z., *Dochowanie tajemnicy zawodowej*, [w:] *Zawód radcy prawnego. Historia zawodu i zasady jego wykonywania*, red. A. Bereza, Warszawa 2017.
- Klatka Z., *Tajemnica zawodowa – dochowanie obowiązków, ale i dyskusja o zmianie przepisów*, „Radca Prawny” 2011, 115–116.
- Klatka Z., *Wykonywanie zawodu radcy prawnego i adwokata*, Warszawa 2004.
- Knoppek K. [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz. Tom I. Artykuły 1–366*, red. T. Wiśniewski, Warszawa 2021.
- Koksanowicz G., *Zmiany w systemie wymiaru sprawiedliwości a wykonalność orzeczeń sądów dyscyplinarnych samorządu radców prawnych – uwagi na tle art. 17 ust. 1 Konstytucji*, „Przegląd Prawa Konstytucyjnego” 2022, 6(70). <https://doi.org/10.15804/ppk.2022.06.07>
- Korczak L., [w:] *Kodeks Etyki Radcy Prawnego. Komentarz*, red. T. Scheffler, Warszawa 2023.
- Korczak L., *Kilka uwag o zakresie przedmiotowym obowiązku zachowania tajemnicy zawodowej przez radców prawnych*, [w:] *Ochrona tajemnicy adwokackiej (radcy prawnego) a działania władzy*, Warszawa 2019.
- Korczak L. [w:] *Ustawa o radcach prawnych. Komentarz*, red. T. Scheffler. Warszawa 2022.
- Łojewski K., *Instytucja odmowy zeznań w polskim prawie karnym*, Warszawa 1970.
- Łojewski K., *Jeszcze o tajemnicy zawodowej adwokata*, „Palestra” 2006, 11–12.
- Malicki A., *O dysponowaniu tajemnicą adwokacką oraz jej granicach – perspektywa adwokacka*, [w:] *Etyka adwokacka a kontradyktoryjny proces karny*, red. J. Giezek, P. Kardas, Warszawa 2015.
- Marchwicki W., [w:] *Prawo o adwokaturze. Komentarz*, red. P. F. Piesiewicz, Warszawa 2023.
- Marchwicki W., *Tajemnica adwokacka. Analiza konstytucyjna*, Warszawa 2015.
- Marek A., *Prawo karne*, Warszawa 2007.
- Matusiak-Frączak M., *Ochrona poufności komunikacji klienta z adwokatem. Standardy międzynarodowe, standard Unii Europejskiej oraz standardy krajowe wybranych państw a prawo polskie*, Warszawa 2023.
- Matusiak-Frączak M. (opinia). Pozyskano z: https://www.adwokatura.pl/admin/wgrane_pliki/file-kpc-opinia-tajemnica-zawodowa-23485.pdf (dostęp: 17.07.2025).
- Matusiak-Frączak M., *Przyszłość tajemnicy zawodowej w Polsce*, [w:] *Prawnicze zawody zaufania publicznego, t. I, Perspektywy rozwoju samorządów prawniczych*, red. P. Rączka, K. Rokicka-Murszewska, Toruń 2020.
- Naumann J., *Zbiór zasad etyki adwokackiej i godności zawodu. Komentarz*, Warszawa 2020, Legalis.
- Pfanhauser M., *Tzw. kontratyp pozaustawowy jako negatywny warunek dopuszczalności procesu karnego*, [w:] *Prawo w 2022 roku, Studia i materiały*, red. K. Chwedczuk, K. Łukomiak, Łódź 2022.
- Rusinek M., *Tajemnica zawodowa i jej ochrona w polskim procesie karnym*, Kraków 2007.
- Sala-Szczypiński M., *Słowo radcy. Część I, Tajemnica radcowska. Ujęcie instytucjonalne*, Warszawa 2025.

- Scheffler T. [w:] *Kodeks Etyki Radcy Prawnego. Komentarz*, red. T. Scheffler, Warszawa 2023.
- Seroka D., *Tajemnica zawodowa a wykorzystywanie informacji nią objętych przez radcę prawnego we własnej sprawie dyscyplinarnej*, [w:] *Tajemnica zawodowa radcy prawnego*, red. R. Stankiewicz, Warszawa 2018.
- Skoczek Z., *Spór o tajemnicę adwokacką*, „Palestra” 1969, 2.
- Sowiński P. K., *O potrzebie ochrony tajemnicy obrończej (art. 178 pkt 1 k.p.k.)*, [w:] *Wierna Polsce. Księga jubileuszowa w 100. rocznicę urodzin Pani Profesor Krystyny Paluszyńskiej-Daszkiewicz*, red. J. Piskorski, M. Paszko, M. Błaszczak, Łódź 2024.
- Tokarczyk R., *Etyka prawnicza*, Warszawa 2004.
- Uliasz J., *Tajemnica zawodowa adwokatów i radców prawnych jako gwarancja ochrony sfery prywatnej jednostki*, „Przegląd Prawa Konstytucyjnego” 2021, 4(62). <https://doi.org/10.15804/ppk.2021.04.26>
- Warylewski J., *Tajemnica adwokacka i odpowiedzialność karna za jej naruszenie (ujawnienie)*, „Palestra” 2015, 5–6.
- Woroniecka A., [w:] *Kodeks Etyki Radcy Prawnego. Komentarz*, red. T. Scheffler, Warszawa 2023.
- Zalewski W., *Zgoda pokrzywdzonego. O postulatcie kodyfikacji kontraktotypu*, [w:] *Zbrodnia i kara. Refleksje o przeszłości, teraźniejszości i przyszłości prawa karnego. Księga upamiętniająca Profesora Jarosława Warylewskiego*, red. W. Zalewski, J. Potulski, T. Snarski, Gdańsk 2022.
- Wróbel W., Zając D. [w:] *Kodeks karny, Część szczególna, t. II, Komentarz do art. 212–277d*, red. W. Wróbel, A. Zoll, Warszawa 2017.

Kodeksy, regulaminy, dokumenty

- Interpretacja ogólna nr DTS5.8092.2.2025 Ministra Finansów z dnia 5 marca 2025 r. w sprawie „prawnie chronionej tajemnicy zawodowej” promotora i wspomagającego na gruncie przepisów o schematach podatkowych (Dziennik Urzędowy Ministra Finansów z 7 marca 2025 r., poz. 14).
- Kodeks Etyki Prawników Europejskich przyjęty na sesji plenarnej Rady Adwokatur i Stowarzyszeń Prawniczych Europy 28 października 1988 r. (ze zm.).
- Kodeks Etyki Radcy Prawnego (t.j. w załączniku do uchwały nr 884/XI/2023 Prezydium Krajowej Rady Radców Prawnych z dnia 7 lutego 2023 r.).
- Projekty dotyczące uregulowania tajemnicy zawodowej, konfliktu interesów, wolności słowa, immunitetów oraz niezależności w nowej ustawie o radcach prawnych*, Ośrodek Badań, Studiów i Legislacji KRRP, 20.03.2025.
- Zbiór Zasad Etyki Adwokackiej i Godności Zawodu (Kodeks Etyki Adwokackiej) (t.j. w obwieszczeniu Prezydium Naczelnej Rady Adwokackiej z dnia 1 lipca 2021 r.).

Akty prawne

- Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz.U. 1997, nr 78, poz. 443, ze zm.).

Ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (t.j. Dz.U. 2024, poz. 1568 z późn. zm.).

Ustawa z dnia 26 maja 1982 r. – Prawo adwokaturze (t.j. Dz.U. 2024, poz. 1564).

Ustawa z dnia 6 lipca 1982 r. o radcach prawnych (t.j. Dz.U. 2024, poz. 499).

Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny (t.j. Dz. U. 2025, poz. 383).

Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego (t.j. Dz.U. 2025, poz. 46 z późn. zm.).

Orzecznictwo

Orzeczenie WSD z dnia 27 października 2018 r., WSD 68/18, Legalis nr 2480021.

Postanowienie SA w Krakowie z dnia 30 marca 2009 r., II AKz 110/09, Legalis nr 178196.

Postanowienie SA w Krakowie z dnia 16 czerwca 2010 r., II AKz 198/10, Legalis nr 287215.

Postanowienie SA we Wrocławiu z dnia 4 listopada 2010 r., II AKz 588/10, Legalis nr 357840.

Postanowienie SA w Szczecinie z dnia 29 października 2013 r., II AKz 330/13, Legalis nr 966087.

Postanowienie SA w Krakowie z dnia 11 października 2016 r., I ACa 659/16, Legalis nr 1532995.

Postanowienie SA w Katowicach z dnia 8 lutego 2017 r., II AKz 66/17, LEX nr 2309508.

Postanowienie SN z dnia 7 stycznia 2008 r., sygn. V KK 158/07, Legalis nr 97638.

Postanowienie SN z dnia 2 czerwca 2011 r., SDI 13/11, Legalis nr 442143.

Postanowienie SN z dnia 15 listopada 2012 r., SDI 32/12, Legalis nr 549636.

Uchwała Składu Siedmiu Sędziów SN – Izba Karna z dnia 16 czerwca 1994 r., I KZP 5/94, Legalis nr 28690.

Wyrok SN z dnia 20 grudnia 2007 r. SDI 28/07, Legalis nr 503648.

Wyrok SN z dnia 8 czerwca 2017 r., SDI 18/17, Legalis nr 1632724.

Wyrok SN z dnia 24 lipca 2024 r., II ZK 13/24, Legalis nr 3116954.

Wyrok TK z dnia 22 listopada 2004 r., SK 64/03, Legalis nr 65778.

Wyrok TK z dnia 2 lipca 2007 r., K 41/05, Legalis nr 83206.

Wyrok TK z dnia 30 lipca 2014 r., K 23/11, Legalis nr 994752.

Wyrok TK z dnia 23 lipca 2024 r., sygn. K 13/20, Legalis nr 3104297.

Wyrok TSUE z dnia 8 grudnia 2022 r. w sprawie C-694/20 Orde van Vlaamse Balies i in. (ECLI:EU:C:2022:963).

Wyrok TSUE z dnia 29 lipca 2024 r. w sprawie C-623/22 Belgian Association of Tax Lawyers i in. (ECLI:EU:C:2024:639).